

Fundusze Europejskie

Raport

Rozpoznanie i monitoring wskaźników o najistotniejszym
wpływie na **Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych
i Deinstytucjonalizacji dla Województwa
Zachodniopomorskiego na lata 2023-2025**

MONITORING ZA ROK 2023

Szczecin, styczeń 2025

WYKAZ SKRÓTÓW

Skrót	Rozwinięcie
CIS	centrum integracji społecznej
CUS	centrum usług społecznych
DI	deinstytucjonalizacja
DPS	Dom Pomocy Społecznej
FAS	Fetal Alcohol Syndrom (pl. płodowy zespół alkoholowy)
FASD	Fetal Alcohol Spectrum Disorder (pl. spektrum płodowych zaburzeń alkoholowych)
GUS	Główny Urząd Statystyczny
KIS	Klub Integracji Społecznej
MOW	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy
NGO	Non-Governmental Organization (pl. organizacja pozarządowa)
NSP	Narodowy Spis Powszechny
OWES	Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej
OzN	osoba z niepełnosprawnością
PES	Podmiot Ekonomii Społecznej
ROPS UMWZ	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego
RPDI	Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji
ŚDS	Środowiskowy Dom Samopomocy
ZAZ	Zakład Aktywności Zawodowej
ZOL	Zakład Opiekuńczo-Lecznicy

SPIS TREŚCI

WYKAZ SKRÓTÓW	2
WSTĘP	4
INFORMACJE O BADANIU I PROJEKCIE	4
Kierunki wdrażania i prowadzenia procesu deinstytucjonalizacji w województwie zachodniopomorskim.....	6
Obszar I.....	7
Rodzina (w tym dzieci) i piecza zastępcza.....	7
PODSUMOWANIE MONITORINGU OBSZARU I.....	12
Obszar II.....	14
Osoby starsze.....	14
PODSUMOWANIE MONITORINGU OBSZARU II.....	18
Obszar III.....	19
Osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (ze szczególnym uwzględnieniem osób z niepełnosprawnościami)	19
PODSUMOWANIE MONITORINGU OBSZARU III.....	26
Obszar IV.....	26
Osoby z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym.....	26
PODSUMOWANIE MONITORINGU OBSZARU IV.....	31
Obszar V.....	32
Osoby w kryzysie bezdomności	32
PODSUMOWANIE MONITORINGU OBSZARU V:.....	34
Zestawienie Tabel	35

**Biuro Rozwoju Społecznego, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego**

Kontakt: tel.: 91 42 53 637, e-mail: bad@wzp.pl, www.rops.wzp.pl

WSTĘP

INFORMACJE O BADANIU I PROJEKCIE

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego, w ramach projektu *"Koordynacja polityki społecznej na Pomorzu Zachodnim"* opracował raport z monitoringu wskaźników o najistotniejszym wpływie na Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Zachodniopomorskiego.

Zgodnie z zapisami Planu, jego monitorowanie odbywa się na bieżąco, a Raport z tych działań tworzony jest raz w roku. Z uwagi na fakt, że Plan został przyjęty w listopadzie 2022 roku nie prowadzono jego ewaluacji za rok 2022. Niniejszy Raport obejmuje ewaluację za rok 2023.

Wykonywanie odrębnych działań oraz osiągnięcie zadeklarowanych wcześniej wskaźników wymaga ich systematycznej i powtarzalnej obserwacji wraz z wnikliwą analizą. Pozwala to na późniejszą stopniową ocenę pozytywnych i negatywnych aspektów wpływających i oddziałujących na RPDl.

Zakres danych wykorzystanych podczas ewaluacji był zależny od okresów sprawozdawczych instytucji odpowiedzialnych za realizację poszczególnych wskaźników RPDl.

Monitoring uwzględniał zarówno wskaźniki określone w Planie, jak również te które wynikały z analizy sytuacji w obszarach tych polityk społecznych, które są powiązane z zapisami Planu.

Uzyskane w ramach monitorowania Planu dane i informacje będą wykorzystywane do konstruowania kolejnych działań podejmowanych w ramach danej interwencji, jak również do wprowadzenia zmian do Planu w kolejnym okresie jego obowiązywania.

Monitoring RPDl opierał się na danych i zapisach pochodzących z:

- statystyk publicznych, przede wszystkim danych GUS
- oceny zasobów pomocy społecznej
- Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej.

W bieżącym roku nie zlecano dodatkowych analiz i badań w ramach monitoringu.

Monitoring jest realizowane w ramach projektu **Koordinacja polityki społecznej na Pomorzu Zachodnim**, finansowanego z programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego, którego **celem jest uspoźnienie regionalnej polityki włączenia społecznego**.

Cel ten zostanie osiągnięty przez realizację trzech głównych zadań:

- monitorowanie, analizy, badania, programowanie polityki społecznej
- rozwój usług społecznych i wsparcie lokalnych instytucji w regionie
- regionalna koordynacja rozwoju ekonomii społecznej.

W projekcie wykorzystane zostaną **rozwiązania o charakterze systemowym** w zakresie: usług społecznych, pomocy społecznej, ekonomii społecznej, aktywnej integracji oraz wspierania rodziny, pieczy zastępczej i adopcji.

Zadania realizowane w ramach projektu przyczynią się do **standaryzacji realizowanych działań i wypracowania mechanizmu efektywnej koordynacji polityki społecznej i efektywniejszego przepływu informacji** pomiędzy poziomem krajowym i regionalnym oraz między różnymi podmiotami w regionie.

Grupę docelową projektu stanowią m.in. przedstawiciele samorządów terytorialnych i ich jednostek organizacyjnych, jako podmiotów odpowiedzialnych za przygotowanie do realizacji i dostarczanie usług aktywizacyjnych i usług społecznych na poziomie lokalnym. Do grupy docelowej należą również podmioty organizujące wspieranie rodziny, pieczę zastępczą i adopcję oraz ich otoczenie, pracownicy instytucji pomocy społecznej oraz podmioty działający na rzecz włączenia społecznego, w tym zajmujące się organizacją usług społecznych, jak też akredytowane ośrodki wsparcia ekonomii społecznej.

Czas trwania projektu - do 31.12.2028 r.

Kierunki wdrażania i prowadzenia procesu deinstytucjonalizacji w województwie zachodniopomorskim

W RPDi ustalono rekomendacje dotyczące kierunków wdrażania i prowadzenia procesu deinstytucjonalizacji w gminach województwa zachodniopomorskiego w następujących obszarach:

RODZINA I PIECZA
ZASTĘPCZA

OSOBY
STARSZE

OSOBY
Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

OSOBY W KRYZYSIE
PSYCHICZNYM

OSOBY W KRYZYSIE
BEZDOMNOŚCI

Na podstawie tych rekomendacji określono, że działania realizowane w ramach Planu adresowane będą do następujących grup odbiorców:

- I. Rodzina (w tym dzieci, młodzież) i piecza zastępcza
- II. Osoby starsze
- III. Osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (ze szczególnym uwzględnieniem osób z niepełnosprawnościami)
- IV. Osoby z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym
- V. Osoby w kryzysie bezdomności

Monitoring obejmował wskaźniki i działania powiązane z wyżej wymienionymi grupami, jak również przegląd danych i rezultatów osiągniętych w ramach poszczególnych obszarów.

Obszar I

Rodzina (w tym dzieci) i piecza zastępcza

ZAPISY RPD DOTYCZĄCE RODZINY (W TYM DZIECI) I PIECZY ZASTĘPCZEJ

Zgodnie z zapisami Planu, województwo zachodniopomorskie charakteryzowało się **szybszym tempem procesu starzenia się społeczeństwa i utrzymywały się w nim niekorzystne wartości wskaźników kluczowych dla zapewnienia dodatniego przyrostu naturalnego populacji mieszkańców**. Takie tendencje będą w przyszłości przekładały się na pogłębienie i intensyfikację niekorzystnych zjawisk społecznych w obszarze rodziny, dzieci oraz pieczy zastępczej.

Monitoring wskazuje, że w okresie nim objętym, sytuacja w tym obszarze nie uległa poprawie czy większej zmianie. Wskaźniki demograficzne takie jak: **liczba mieszkańców w wieku dorosłym i starszym, liczba osób w wieku dziecięcym i liczba urodzeń oraz liczba zawieranych małżeństw określają najważniejsze zmiany w omawianym obszarze, jednak analizowane pojedynczo nie dają obrazu rzeczywistości i trendów**. Na przykład spadek liczby zawieranych małżeństw może wzmacniać negatywne tendencje i należy planować działania, których celem będzie łagodzenie skutków tych zmian demograficznych, ale może również oznaczać budowanie się nowych relacji w społeczeństwie opartych na związkach nieformalnych. Wdrażanie aktywności, których celem byłoby zapobieganie tym problemom jest jednak wyjątkowo trudnym i złożonym procesem, który dodatkowo nie gwarantuje osiągnięcia oczekiwanych efektów.

PROPONOWANE W PLANIE OBSZARY USŁUG NA RZECZ RODZINY:

- Wsparcie rodziców w opiece i wychowaniu dzieci.
- Dostarczenie narzędzi poprawiających i utrzymujących właściwą komunikację i relacje w rodzinie.
- Praca nad poprawą postaw i umiejętności rodzicielskich, szczególnie w przypadku zagrożenia odebraniem dzieci przez sąd, z tytułu zaniedbywania obowiązków rodzicielskich, jak też nad powrotem dzieci do rodzin biologicznych.
- Stwarzanie warunków do rozwijania przez samorządy rodzinnych form pieczy zastępczej, z wykorzystaniem nowych usług i nowatorskich rozwiązań, które poprawią kondycję systemu, wesprą bezpośrednio rodziców zastępczych w wypełnianiu obowiązków.
- Przygotowanie i uruchomienie systemu wsparcia pieczy zastępczej (w tym adopcji) w obszarze diagnostyki i terapii dzieci i młodzieży przejawiającej zaburzenia rozwoju,

zdrowia i zachowania, w celu znacznego przyspieszenia tempa procesu przygotowania dzieci do adopcji lub też do powrotu do rodzin biologicznych, jak i satysfakcjonującego funkcjonowania społecznego w rodzinnej pieczy.

- Wsparcie doradczo-szkoleniowe kadry pracującej z rodziną, dzieckiem - zarówno na poziomie gminy, powiatu (piecza zastępcza), jak i województwa (ośrodki adopcyjne), w tym dostarczanie wiedzy o innowacjach społecznych w tym zakresie i sposobach ich implementacji do działań w regionie.
- Rozwój oferowanych przez samorządy lokalne usług wspierających rodziny w kryzysie, w szczególności o zindywidualizowane, specjalistyczne wsparcie dla rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze, poprzez zwiększenie dostępności do asystentury rodzinnej, poradnictwa specjalistycznego.
- Rozwój usług oferowanych przez placówki wsparcia dziennego, w tym rozwój specjalistycznego poradnictwa (m. in. wsparcie psychologiczne, logopedyczne) oraz usług pedagoga rodzinnego.
- Rozwój usług świadczonych przez rodziny wspierające.
- Rozwój oferowanych przez samorządy lokalne usług wsparcia dla młodzieży usamodzielnianej, w tym usług mentoringu, doradztwa personalnego/zawodowego, wsparcia psychologicznego, psychiatrycznego, szkoleniowego, bonów na usamodzielnienie oraz mieszkalnictwa treningowego.
- Rozwój oferowanych przez samorządy lokalne usług wspierających osoby doznające przemocy domowej, w tym specjalistycznego poradnictwa dla osób doznających przemocy oraz osób stosujących przemoc, w tym rozwój programów korekcyjno-edukacyjnych.

REZULTATY PLANOWANE DO OSIĄGNIĘCIA PRZEZ SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA W OKRESIE REALIZACJI DO KOŃCA 2025 R.

Zwiększenie liczby miejsc świadczenia usług wsparcia dla rodzin i dzieci

- W 2023 roku w województwie zachodniopomorskim funkcjonowało 6 Centrów Usług Społecznych¹ w których realizowane były m.in. działania na rzecz wsparcia rodziny i dzieci oraz działania w szeroko rozumianym obszarze wsparcia systemu pieczy zastępczej.
Było to o jedno Centrum Usług Społecznych więcej niż w okresie wyjściowym.
- W 2022 roku w województwie zachodniopomorskim działały 2 ośrodki adopcyjne, a ich liczba nie uległa zmianie w roku 2023. Wyniki wstępnego monitoringu wskazują, że

¹ W roku 2024 funkcjonowało 7 CUS stan na dzień 31.12.2024

liczba tego typu placówek w regionie była stała, co wiąże się z procesami deinstytucjonalizacji tego typu wsparcia.

- Ponadto w roku 2023 w województwie zachodniopomorskim **utworzono jedną ponadgminną placówkę wsparcia dziennego**. W tym okresie przygotowywania Planu w regionie nie funkcjonował żaden podmiot o podobnym charakterze.

Wzrost liczby osób korzystających z usług wsparcia rodziny i dzieci

- **Liczba rodzin, którym przyznano świadczenie pieniężne** wyniosła:
 - w 2022 roku: 25 005 rodzin
 - w 2023 roku: 24 090 rodzin.

Z kolei liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie pieniężne w roku wyjściowym wynosiła 47 338, a w 2023 r. 45 813 osób.

- **Świadczenie niepieniężne przyznano**
 - w 2022 roku: 30 008 osobom
 - w 2023 roku: 29 552 osobom.

Może to wskazywać na nieznaczne złagodzenie negatywnych zjawisk społecznych dotyczących rodziny oraz korzystne tendencje związane z założonym wskaźnikiem.

- W okresie monitorowania **nieznacznie wzrosła liczba osób w placówkach opiekuńczo-wychowawczych: z 63 osób w roku 2022 do 64 w roku 2023**.
- Monitoring wykazuje, że **nie uległa zmianie liczba dzieci ogółem umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej** - zarówno w roku wyjściowym, jak i 2023 było w niej **42 dzieci**. Wskazuje to na jedną z dwóch możliwości - utrzymywanie problemu w regionie lub niewystarczające zaplecze instytucjonalne w tym zakresie.

Analiza wskaźników dotyczących omawianego problemu, takich jak:

- **liczba dzieci w pieczy zastępczej ogółem:** 3 740 w roku 2022, 3 955 w roku 2023
- **liczba dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej** na 1 000 dzieci do 18 roku życia: 11,52 w 2022 r., 12,31 r. w roku 2023
- **liczba rodzin zastępczych ogółem:** 2 263 rodzin w roku 2022, 2 260 rodzin w 2023 roku pozwala nieco bardziej zrozumieć sytuację.

Dane powyższe wydają się wskazywać na nieznaczne, lecz systematyczne pogłębianie się tendencji negatywnych.

Zaobserwowano również dość **znaczące zmiany w danych dotyczących ogólnej liczby dzieci przysposobionych, których w roku 2023 było 64** (w stosunku do 85 rok wcześniej).

O 28 osób **zwiększeniu uległa liczba świadczeń wsparcia dla osób usamodzielniających się** - z 825 osób na 853. Zatem można powiedzieć, że we wstępnym etapie realizacji monitoringu, zwiększyła się grupa osób usamodzielniających się w województwie zachodniopomorskim.

Ponadto rodzice otrzymali wsparcie w opiece i wychowaniu dzieci poprzez działania zmierzające do:

- stwarzania bezpiecznego i kochającego środowiska, w którym dziecko może rozwijać się emocjonalnie i społecznie
- umożliwiania dziecku eksploracji świata, zachęcanie do zadawania pytań i poszukiwania odpowiedzi
- wspierania rozwoju zainteresowań i pasji dziecka, umożliwianie uczestnictwa w różnych zajęciach pozaszkolnych.

Powołanie Partnerstwa na rzecz utworzenia w regionie sieci diagnostyczno-terapeutycznej nieprawidłowego rozwoju i zaburzeń FAS/FASD

W okresie realizacji działań monitoringowych nie podjęto jeszcze działań zmierzających do utworzenia w regionie sieci diagnostyczno-terapeutycznej nieprawidłowego rozwoju i zaburzeń FAS/FASD.

Przeprowadzenie diagnozy potrzeb szkoleniowych kadry pracującej z dziećmi i rodzinami

W okresie podlegającym monitorowaniu przeprowadzono częściową diagnozę potrzeb wsparcia szkoleniowego opublikowaną w dokumencie pod nazwą *“**Diagnoza potrzeb w zakresie usług doradczych i szkoleniowych na Pomorzu Zachodnim**”*. Jest ona dostępna na stronie internetowej Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego: - [link do opracowania](#)

Opracowanie systemu szkoleń dla kadry pracującej z dziećmi i rodzinami

W okresie monitorowania trwały (i nadal trwają) prace nad opracowaniem systemu szkoleń dla kadry pracującej z rodzinami i dziećmi w ramach sieci CUS działających na terenie województwa zachodniopomorskiego. Podejmowane są również działania zmierzające do rozwinięcia i wzmocnienia systemu szkoleń dla tej grupy.

Powołanie Partnerstwa na rzecz utworzenia w regionie sieci usług w zakresie budowania prawidłowych więzi i relacji w rodzinie

Rezultat działań nie podlegał monitorowaniu w roku 2023.

Wzrost liczby organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej, świadczących usługi społeczne i/lub zdrowotne na rzecz rodzin, dzieci i młodzieży, w tym dzieci z niepełnosprawnościami; przy wsparciu ze strony OWES jako istotnych uczestników procesu tworzenia podmiotów NGO i ekonomii społecznej, a także wzmacniania ich zasobów jako potencjalnych usługodawców i rozwijania prowadzonej przezeń działalności w nurcie DI.

W okresie prowadzenia monitoringu zweryfikowano liczbę nowo utworzonych przedsiębiorstw społecznych - w roku monitoringowych utworzono ich 43.² Nie weryfikowano natomiast ogólnej ilości podmiotów ekonomii społecznej działających w województwie zachodniopomorskim.

Przeprowadzenie społecznej kampanii edukacyjnej na rzecz świadomości znaczenia prawidłowych więzi i relacji w rodzinie

Jednym z poważniejszych problemów związanych z zaburzeniem prawidłowych więzi i relacji w rodzinie jest przemoc rodzinna. Monitorowanie wskaźników związanych z jej występowaniem pozwala na obserwację zmian zachodzących w tym zakresie, w skali całej społeczności Pomorza Zachodniego.

- W okresie monitorowania nie uległa zmianie liczba osób zdiagnozowanych jako sprawcy przemocy domowej, utrzymując się na poziomie 240 osób w roku 2022 i 2023.
- Nieznacznie zmniejszyła się liczba rodzin, którym udzielono pomocy w związku z przemocą w rodzinie - z 237 rodzin w roku 2022, na 234 rodziny rok później.
- W tym samym czasie liczba osób korzystających z działań korekcyjno-edukacyjnych dla stosujących przemoc w rodzinie, utrzymała się na poziomie 240 osób w obu badanych okresach.

Może to oznaczać, że działania w tym zakresie są skuteczne w zakresie prewencyjnym, jednak nie budują trwałej i zauważalnej zmiany i wymagają dodatkowego i stałego wzmacniania.

Zwiększenie liczby miejsc w mieszkaniach treningowych i tymczasowych dla osób opuszczających pieczę zastępczą

W 2023 r., w województwie zachodniopomorskim prowadzono łącznie 88 mieszkań treningowych i wspomaganych. Liczba miejsc ogółem w tych placówkach wynosiła 357, a korzystało z nich 366 osób (w 2022 r. odpowiednio 356 i 381). Nie prowadzono monitoringu z uwzględnieniem poszczególnych grup wymagających wsparcia w tym zakresie.

Tabela 1. Wskaźniki przypisane do obszaru "rodzina (w tym dzieci) i piecza zastępcza" podlegające monitoringowi i ewaluacji w roku 2023

Dane dotyczące działalności podejmowanej w województwie zachodniopomorskim na rzecz rodzin i pieczy zastępczej	Rok wyjściowy 2022	Rok oceny 2023
Liczba gmin, w których zostało utworzone centrum usług społecznych	5	6

² Na koniec 2024 roku w zachodniopomorskim widniało w Rejestrze Jednostek Polityki Społecznej 77 przedsiębiorstw społecznych.

Liczba rodzin, którym przyznano świadczenie pieniężne	25 005	24 090
Liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie pieniężne	47 338	45 813
Liczba rodzin, którym przyznano świadczenie niepieniężne	13 065	12 891
Liczba osób w rodzinach którym przyznano świadczenie niepieniężne	30 008	29 552
Liczba osób w placówkach opiekuńczo - wychowawczych	63	64
Liczba dzieci ogółem w instytucjonalnej pieczy zastępczej	42	42
Liczba dzieci w pieczy zastępczej ogółem	3 740	3 955
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej na 1000 dzieci do 18 r. życia	11,52	12,31
Liczba rodzin zastępczych ogółem	2 263	2 260
Liczba ośrodków adopcyjnych	2	2
Liczba dzieci przysposobionych ogółem	85	64
Liczba świadczeń wsparcia dla osób usamodzielnianych	825	853
Liczba osób zdiagnozowanych jako sprawcy przemocy domowej	240	240
Liczba rodzin, które udzielono pomocy w związku z przemocą w rodzinie	237	234
Liczba osób korzystających z działań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie	240	240
Liczba placówek wsparcia dziennego (o zasięgu ponadgminnym)	0	1

PODSUMOWANIE MONITORINGU OBSZARU I

Monitoring wskaźników i działań związanych z Obszarem I Regionalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2023–2025 wskazuje na subtelne, w badanym zakresie, zmniejszanie się natężenia opisanych powyżej problemów. Obszar ten jest niezwykle podatny na niekorzystne zjawiska społeczno-gospodarcze i powiązany wieloaspektowo z migracją, wojną w Ukrainie, wysoką inflacją, a także zmiany demograficzne nie pozostają bez wpływu na sytuację zachodniopomorskich rodzinach.

Badanie zjawisk objętych monitoringiem wykazało duże **zainteresowanie działaniami związanymi z deinstytucjonalizacją w województwie zachodniopomorskim**. Zamiary tworzenia centrum usług społecznych w gminach wciąż rosną i można spodziewać się, że w najbliższym czasie powstanie w regionie co najmniej kilkanaście nowych CUS. Przewiduje się,

że może to pozwolić na rozszerzenie i uatrakcyjnienie oferty usług społecznych dla mieszkańców i jednocześnie zwiększenie poziomu osiągania rezultatów zapisanych w Planie. Działanie CUS jest na tyle rozbudowane, że wywiera wpływ na wiele aspektów polityki społecznej oraz oddziałuje na szerokie grupy odbiorców - zarówno na rodziny i dzieci, ale także np. na osoby w wieku senioralnym, osoby w kryzysie bezdomności czy osoby z niepełnosprawnością.

Przeprowadzony monitoring wskazuje również na **pewną trudność w wyciągnięciu precyzyjnych wniosków dotyczących stopnia realizacji Planu**. Wynika to z faktu, że dane statystyczne na tym etapie nie pozwalają jednoznacznie określić tendencji zjawiska. Przykładowo - zmniejszenie wartości np. liczby miejsc, w których można uzyskać odpowiednie wsparcie czy też liczby osób, które skorzystały ze wsparcia - może oznaczać zarówno zjawiska korzystne (choćby zmniejszenie skali problemu), jak i niekorzystne (pogłębiające się tendencje negatywne w jego obszarze). Dlatego przeprowadzony monitoring wskazuje na obszary, które powinny zostać poddane dalszej szczegółowej analizie. Z punktu widzenia jakości wykonanych obserwacji celowym wydaje się, zwłaszcza dla uzyskania szerszego obrazu zachodzących w województwie zmian, dalsze ich monitorowanie w wydłużonym przedziale czasowym.

Ogólnie, można stwierdzić, że **proces deinstytucjonalizacji w obszarze Rodzina i piecza zastępcza, dopiero się rozpoczął, a rok 2023 był rokiem "startowym"**. Niemniej jednak można dostrzec pewne wyłaniające się w pierwszym roku ścieżki rozwoju. Zauważalne są takie kierunki, w których deinstytucjonalizacja jest oczywistym i pożądanym wyborem, ale również i takie (jak na przykład preadopcja interwencyjna dzieci do pierwszego roku życia, które nie mogą być objęte pieczą zastępczą), gdzie regionalna społeczność sygnalizuje wyraźną potrzebę wdrożenia rozwiązań o charakterze systemowym.

Kolejny rok funkcjonowania Planu i jego aktualizacja stworzy szanse na wybranie tych kierunków rozwoju, które są najbardziej pożądane i efektywne.

Obszar II

Osoby starsze

Na tle Polski, Pomorze Zachodnie charakteryzuje się **największym odsetkiem osób w wieku 60-74 lat**, przy stosunkowo niskiej liczbie osób w wieku powyżej 75 lat. Oznacza to, że w populacji osób w wieku 60+ przeważają (pod względem liczebności) subpopulacje młodszych seniorów.

Najbliższe lata przyniosą przesunięcie tej grupy do góry drabiny demograficznej, **by za 10 lat przenieść jej środek ciężkości do grupy najstarszych seniorów** - tych osób tuż przed i powyżej 80 roku życia.

Sytuacja demograficzna związana ze starzeniem się społeczeństwa województwa zachodniopomorskiego **powoduje utrzymanie niekorzystnych tendencji demograficznych, a problemy społeczne z tym związane będą ulegały intensyfikacji**. Obecnie, w najbliższej perspektywie czasowej, konieczne będzie stworzenie mechanizmów i narzędzi zarówno systemowych jak i opartych na zasadach deinstytucjonalizacji, które przyczynią się do minimalizowania skutków tych zjawisk demograficznych.

PROPONOWANE W PLANIE OBSZARY USŁUG NA RZECZ OSÓB W WIEKU SENIORALNYM (60+)

Usługi na rzecz osób w wieku senioralnym (60+), w województwie zachodniopomorskim powinny się ogniskować wokół takich problemów, jak:

- Utrudniony dostęp do usług mieszkańców - w tym osób starszych - ze słabo zaludnionych obszarów wiejskich (rozwój usług mobilnych, zdalnych, tam, gdzie to możliwe – z wykorzystaniem nowych technologii).
- Duży przyrost liczby mężczyzn w grupie wiekowej powyżej 60 lat. Dotychczasowe, silnie sfeminizowane środowisko seniorów wypracowało sobie właściwe dla tej płci formy aktywności. Zmiana struktury płci populacji seniorów wymusza także konieczność zmian w podejściu do samych usług, jak i do form ich świadczenia, tak aby zaangażować środowiska seniorów płci męskiej. Ten obszar nadal wymaga dyskusji ze środowiskiem i wypracowania innowacyjnych rozwiązań wzmacniających tradycyjne formy aktywizacji osób w wieku senioralnym. Należy wspierać w naszym regionie takie działania jak: aktywny wypoczynek, dzielenie się wiedzą i umiejętnościami między pokoleniami oraz wykorzystanie nowych technologii i pokonywanie barier technologicznych przez osoby w podeszłym wieku. Nowoczesna

technologia może rozwiązać wiele problemów w tym zakresie, jednak proces ten wymaga wprowadzenia i stosowania spójnej ścieżki w polityce senioralnej.

- Wykorzystanie potencjału i zaangażowania grup senioralnych, realizujących się obecnie w sferze sztuki, aktywności kulturalnej, do szerszej aktywności w środowisku lokalnym.

W związku z nasilonym ubywaniem ludzi młodych, starsze osoby warto przygotować do współorganizowania społeczności lokalnej – zgodnie z potrzebami i możliwościami tej grupy wiekowej.

- Organizowania usług hybrydowych, łączących potrzeby zdrowotne i społeczne (np. mobilne usługi pielęgniarstwa, dietetyczne, kosmetyczne – nie w zakresie zabiegowym, ale doradztwa ze zdrowego odżywiania, stylu życia, higieny itp.), które opóźnią potrzebę korzystania z usług geriatrycznych, obecnie niedostępnych dla seniorów w regionie.
- Organizowania lokalnych, kameralnych form wsparcia seniorów, w tym wspólnego zamieszkania (np. sezonowego, w okresie zimowym), wykorzystujących wypracowane modele np. gospodarstw opiekuńczych, rodzinnych domów pomocy społecznej i innych form wsparcia.
- Przygotowania samorządów lokalnych oraz partnerstw społecznych, do świadczenia usług na rzecz szybko starzejącego się społeczeństwa - rola zespołu prowadzącego działania monitorujące polega w tym zakresie na obserwacji trendów i zmian oraz na inicjowaniu do działań w tym zakresie podmiotów zainteresowanych.
- Rozwoju dobrej jakości usług opiekuńczych świadczonych w środowisku lokalnym oraz tworzeniu całodobowych form opieki wytchnieniowej dla osób w podeszłym wieku.

REZULTATY PLANOWANE DO OSIĄGNIĘCIA PRZEZ SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA W OKRESIE REALIZACJI DO KOŃCA 2025 R.

Zwiększenie liczby miejsc świadczenia usług dla Seniorów

- W województwie zachodniopomorskim w 2023 roku mieszkało 330 634 osób w wieku 65 lub więcej lat. Stanowili oni 20,21% ogółu mieszkańców regionu.
- W okresie monitorowania działały 352 kluby i inne miejsca spotkań dla osób w wieku senioralnym. Oznacza to ubytek 23 takich miejsc w odniesieniu do 2022 roku.

Zatem w obliczu ciągłego zwiększania się ilości osób w podeszłym wieku, możemy jednocześnie obserwować redukcję miejsc dedykowanych spotkaniom seniorów.

Zwiększenie liczby Seniorów korzystających z miejsc świadczenia usług

- W 2023 roku zatwierdzono 57 wniosków w ramach programu opieki wytchnieniowej. Brakowało jednak danych za rok wyjściowy (tj. 2022), co nie pozwala na precyzyjną ocenę efektów realizacji Planu w tym zakresie.
- Zwiększył się odsetek gmin, w których zostało utworzone miejsce koordynacji usług społecznych z 4% na 5%, co odzwierciedlało niewielki, ale jednak, wzrost aktywności w badanym obszarze. Także deinstytucjonalizacja i tworzenie Centrów Usług Społecznych w regionie ma bezpośrednie przełożenie na poziom realizacji tego rezultatu, ponieważ - co wynika z badań ROPS – seniorzy stanowili znaczącą grupę odbiorców usług społecznych oferowanych przez CUS. W roku podlegającym monitoringowi liczba CUS wzrosła o 1.

Opracowanie rekomendacji z badań w formie Panelu Obywatelskiego na temat warunków i kryteriów „dobrego starzenia się” na Pomorzu Zachodnim

W okresie monitorowania nie podejmowano działań w zakresie osiągnięcia tego rezultatu.

Powołanie Partnerstwa na rzecz utworzenia w regionie sieci wystandaryzowanych ośrodków aktywizacji Seniorów

W okresie monitorowania nie podejmowano działań w zakresie osiągnięcia tego rezultatu.

Podjęcie działań warsztatowych i szkoleniowych, wspierających samorządy lokalne w programowaniu i realizacji usług społecznych

W okresie objętym monitoringiem zbadano potrzeby warsztatowe i szkoleniowe w zakresie programowania i realizacji usług społecznych. Dane dotyczące potrzeb szkoleniowych zostały opublikowane w dokumencie *“Diagnoza potrzeb w zakresie usług doradczych i szkoleniowych na Pomorzu Zachodnim”*. Raport jest dostępny na stronie ROPS UMWZ - [link do opracowania.](#)

Zwiększenie oferty szkoleniowej dla kadry pracującej z osobami starszymi

W okresie monitorowania trwały (i nadal trwają) prace nad opracowaniem systemu szkoleń dla kadry pracującej m.in. z osobami w wieku senioralnych w ramach sieci CUS działających na terenie województwa zachodniopomorskiego. Podejmowane były również działania zmierzające do rozwinięcia i wzmocnienia systemu szkoleń dla tej grupy.

Wzrost liczby organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej, świadczących usługi społeczne i/lub zdrowotne na rzecz osób starszych; przy wsparciu ze strony OWES jako istotnych uczestników procesu tworzenia podmiotów NGO i ekonomii społecznej, a także wzmocnienia ich zasobów jako potencjalnych usługodawców i rozwijania prowadzonej przezeń działalności w nurcie DI

Liczba hospicjów działających na obszarze województwa w roku wyjściowym wyniosła osiem placówek, w roku oceny ich liczebność nie uległa zmianie.

Liczba PES świadczących usługi na rzecz osób starszych w roku 2022 nie jest znana, nie publikowano tego wskaźnika w badanym roku, natomiast w roku wykonania monitoringu potwierdzono obecność 2 takich jednostek na terenie województwa zachodniopomorskiego. Wartość tych wskaźników w roku oceny wydaje się dość nieznaczna w perspektywie przewidywanego dalszego wzrostu liczebności osób w wieku senioralnym w całości populacji.

Tabela 2. Wskaźniki przypisane do obszaru osoby starsze podlegające monitoringowi i ewaluacji w roku 2023

Dane dotyczące działalności podejmowanej w województwie zachodniopomorskim na rzecz osób w wieku senioralnym	Rok wyjściowy 2022	Rok oceny 2023
Liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów	375	352
Liczba lekarzy o specjalizacji geriatrycznej (na 100 tys. ludności)	10	Brak danych
Liczba zatwierdzonych wniosków w ramach programu "opieka wytchnieniowa"	Brak danych	57
Liczba organizacji pozarządowych i PES świadczących usługi na rzecz osób starszych	Brak danych	2
Liczba miejsc zapewniających funkcjonowanie Dziennego Domu dofinansowanych w programie "Senior+"	266	266
Odsetek gmin, w których zostało utworzone miejsce koordynacji usług społecznych	4%	5%
Liczba gmin, w których zostało utworzone centrum usług społecznych	5	6
Liczba hospicjów	8	8

PODSUMOWANIE MONITORINGU OBSZARU II

W 2023 roku województwo zachodniopomorskie borykało się z wieloma wyzwaniami dotyczącymi osób starszych, w tym **problemami związanymi z samotnością, zdrowiem, dostępem do opieki długoterminowej i pogarszającą się sytuacją finansową seniorów**. Rozwój odpowiednich programów wsparcia społecznego, poprawa jakości placówek opieki oraz zwiększenie dostępności usług medycznych i społecznych mogą przyczynić się do poprawy jakości życia osób starszych w regionie.

Obszar III

Osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (ze szczególnym uwzględnieniem osób z niepełnosprawnościami)

Sytuacja osób z niepełnosprawnością wynika zarówno z przyczyn indywidualnych (dotyczących konkretnych osób i ich rodzin), z odmiennej kondycji społeczno-ekonomicznej gmin, w których mieszkają, jak również z różnie stosowanej praktyki orzecznictwa na poziomie powiatów, a także dostępności (lub jej braku) do infrastruktury związanej z rehabilitacją społeczną i zawodową osób z niepełnosprawnościami. Na Pomorzu Zachodnim stwierdzono wyraźnie więcej przypadków osób z niepełnosprawnością w stopniu znacznym niż osób z niepełnosprawnością w stopniu umiarkowanym lub lekkim. **Najwięcej osób z orzeczoną niepełnosprawnością występowało wśród osób w wieku 60+ (48,1%), a najmniej w przedziale wiekowym 16-25 lat (5,2%).** Monitoring osób z niepełnosprawnością stanowi zagadnienie o dość znacznym stopniu komplikacji, co w dużej mierze wynika ze ograniczonej dostępności danych i zbyt długich przedziałów czasowych ich agregacji.

PROPONOWANE OBSZARY USŁUG NA RZECZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Zgodnie z zapisami Planu usługi na rzecz tej grupy mieszkańców powinny dotyczyć następujących obszarów:

- Zapewnienia dostępności do usług zdrowotnych, społecznych oraz powiązanych (z pogranicza zdrowia i pomocy społecznej), w postaci mobilnej – bezpośredniej, a w sytuacjach koniecznych i możliwych – zdalnej, z wykorzystaniem nowoczesnych technologii.
- Usług sąsiedzkich, bliskich, świadczonych w miejscu zamieszkania, przy wykorzystaniu sił i zasobów lokalnych, jak podmioty ekonomii społecznej, organizacje pozarządowe itp., w tym także implementowania rozwiązań z pakietu poddanych ewaluacji, opisanych innowacji społecznych.
- Tworzenia warunków do uruchamiania kameralnych form mieszkaniowych dla OzN z poszanowaniem prawa do intymności, do niezależnego i godnego życia, prawa do samostanowienia, dokonywania wyborów i decydowania o sobie.
- Poprawy kondycji rodziny opiekującej się osobą zależną i wymagającą wsparcia, z uwzględnieniem jej kondycji psychicznej i fizycznej, z poszanowaniem prawa do odpoczynku i godnego życia.

- Wsparcia samorządów lokalnych w organizowaniu, uruchamianiu infrastruktury społecznej, niezbędnej do realizacji usług publicznych na rzecz mieszkańców z niepełnosprawnością i ich rodzin.
- Rozwijania kompetencji i kwalifikacji kadr społecznych pracujących z osobami z niepełnosprawnością, chorymi oraz osobami o innych szczególnych potrzebach.
- Budowanie klimatu solidarności ze środowiskiem rodzin oraz OzN, jak też świadomości na temat potencjału społecznego i zawodowego mieszkańców z niepełnosprawnością.

REZULTATY PLANOWANE DO OSIĄGNIĘCIA PRZEZ SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA W OKRESIE REALIZACJI DO KOŃCA 2025 R.

Zapewnienie wsparcia skierowanego do osób z niepełnosprawnością/osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz ich opiekunów

W trakcie przeprowadzonego w 2021 Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań stwierdzono, że 13,53% ludności województwa zachodniopomorskiego należało do zbiorowości osób niepełnosprawnych (tj. 224,3 tys. osób). W odniesieniu do roku 2011 (rok poprzedniego NSP) wartość ta była o 1,33 pkt. proc. wyższa i wynosiła 12,7%.

Odsetek osób deklarujących niepełnosprawność w województwie w 2011 r. był nieco niższy od poziomu krajowego (14,3%). Spadek ogólnej liczby osób niepełnosprawnych jest wypadkową zmian w poszczególnych kategoriach niepełnosprawności. W okresie pomiędzy kolejnymi spisami odnotowano zmniejszenie liczby osób niepełnosprawnych prawnie, przy wzroście liczby osób niepełnosprawnych tylko biologicznie we wszystkich analizowanych grupach ludności.

- W roku 2022 przyznano **zasiłki okresowe z tytułu niepełnosprawności 1 540 osobom, a w roku monitorowania liczba ta zmniejszyła się do 1 317.**
- Monitoring wykazał, że w województwie zachodniopomorskim **zwiększyła się liczba Zakładów Opiekuńczo Lecznicych.** W roku wyjściowym działało 11 ZOL, a w roku objętym monitoringiem (2023) było ich 15. Zwiększenie ilości placówek może zasadniczo odzwierciedlać nazbyt powolne szerzenie się idei deinstytucjonalizacji na obszarze naszego regionu.
- **Nie uległa zmianie liczba Zakładów Aktywizacji Zawodowej w regionie.** Zarówno w 2022 jak i w 2023 było ich 10. Jednakże **zwiększyła się liczba zatrudnionych w nich osób z niepełnosprawnością z 714 na 733.** Zauważono niewielki wzrost liczby osób z niepełnosprawnością, które były zatrudnione w ZAZ, co przemawia za pewnym progresem w zakresie aktywizacji zawodowej tej grupy.

Zapewnienie opieki wytchnieniowej wraz z dodatkowym wsparciem skierowanym do opiekunów faktycznych

- W okresie monitorowania rezultatu było 38 domów pomocy społecznej w regionie. Liczba DPS wzrosła o 6 jednostek od roku wyjściowego.
- Zmieniła się liczba miejsc oferowanych w tych DPS z poziomu 3989 w roku 2022 do poziomu 3869 w roku 2023. Nieznacznie zwiększyła się liczba osób, które korzystały ze wsparcia DPS z 4354 na 4360.
- Za niekorzystne zjawisko uznać można wydłużającą się kolejkę oczekujących na miejsce w DPS – w roku 2022 były to 232 osoby, a w roku monitoringu już 280 osób.

Niewątpliwie należy traktować to jako przejaw zastoju, z punktu widzenia krótkotrwałej obserwacji, w polityce dotyczącej domów pomocy społecznej w regionie. Na względzie należy mieć stale nawracające problemy wynikające ze wskaźników demograficznych, co za tym idzie wciąż starzejące się społeczeństwo, z szeregiem niekorzystnie oddziałujących na nie czynników począwszy od zdrowotnych, socjalnych, do ekonomicznych i dokładnie na to właśnie należałoby zwrócić uwagę w obliczu czekających społeczeństwo wyzwań.

Zwiększenie dostępności do mieszkalnictwa wspomagane oraz ośrodków wsparcia dziennego

- W okresie objętym monitoringiem, w województwie zachodniopomorskim, nie uległa zmianie liczba placówek całodzienniej opieki pozostając na poziomie 5.
- Przybyło 1 miejsce w mieszkaniu chronionym. Miejsc takich w roku 2022 było 356. Działały one na terenie 21 gmin województwa zachodniopomorskiego. Z mieszkań chronionych i treningowych skorzystało w 2023 roku 366 osób, co zanotowano jako zmniejszenie rezultatu w stosunku do roku wyjściowego, w którym z mieszkań tego typu skorzystało 381 osób.

Analiza przedstawionych danych świadczyć może o dwóch tendencjach.

Pierwsza - spadek poziomu natężenia przynajmniej niektórych spośród niekorzystnych zjawisk leżących u podłoża potrzeby skorzystania ze wsparcia z mieszkalnictwa wspomagane lub ośrodków wsparcia dziennego.

Druga - pogłębiający się problem związany z ograniczoną możliwością zapewnienia rozwiązań w tym zakresie. W celu jednoznacznego określenia sytuacji w regionie, wskazane jest wykonanie dalszych analiz.

Utrzymanie i rozwój usług świadczonych bezpośrednio w otoczeniu osób z niepełnosprawnością oraz osób potrzebujących wsparcia w codziennym

funkcjonowaniu, tj. w szczególności usług asystencji oraz sąsiedzkich usług opiekuńczych wraz ze wsparciem towarzyszącym

- Nie uległa zmianie liczba Klubów Integracji Społecznej. W roku wyjściowym było ich 23 i tyle samo działało w roku monitorowania rezultatów.
- Dostrzeżono natomiast istotną różnicę w ilości osób uczestniczących w zajęciach KIS: 154 vs 114 rok do roku (spadek o ponad jedną czwartą).

Zasadniczo na tym poziomie monitoringu ciężko oceniać podłoże wystąpienia omawianych zmian, które mogą wynikać nawet z kilku niezależnych przyczyn. Należy prowadzić dalsze obserwacje i pomiary wskaźników dla lepszego zrozumienia występującego procesu.

Rozwój usług transportu indywidualnego dla osób o ograniczonej mobilności oraz ze szczególnymi potrzebami w tym zakresie

W roku 2023 rezultat ten podlegał tylko częściowemu monitoringowi. Na podstawie badań własnych ROPS UMWZ stwierdzono, że w gminach, na których utworzone zostały Centra Usług Społecznych znacznej poprawie uległa realizacja usług transportowych dla osób o ograniczonej mobilności oraz ze szczególnymi potrzebami w tym zakresie. Nie podano kwantyfikacji ilościowej tego przyrostu z uwagi na niekompletność danych w tym zakresie.

- Liczba Centrów Integracji Społecznej pozostała na niezmienionym poziomie 12 CIS.
- Odnotowano spadek liczby osób uczestniczących w zajęciach CIS z 197 na 147 osób.
- Zmniejszyła się również liczba dostępnych mieszkań socjalnych z 6 672 osób (w roku 2022) na 6 478 osób (rok później). Należy prowadzić dalszą obserwację sytuacji, aby dowiedzieć się, jakie będą kierunki trendu jej rozwoju.

Zapewnienie osobom z niepełnosprawnością dostępu do otwartego rynku pracy, w tym również wsparcie dla Zakładów Aktywności Zawodowej, Warsztatów Terapii Zajęciowej i form pokrewnych

- W okresie objętym monitoringiem w województwie zachodniopomorskim działało 10 Zakładów Aktywności Zawodowej, dokładnie tyle samo co w roku 2022. Pracowało w nich jednak więcej osób - w roku 2022 było to bowiem 714 osób, a rok później 733 osoby.
- Zwiększeniu uległa także liczba osób korzystających z zajęć w ramach warsztatów terapii zajęciowych - z 1 224 osób w roku wyjściowym do 1 303 w roku monitorowania.
- Zmniejszyła się liczba spółdzielni socjalnych z 89 (rok wyjściowy) na 82 (rok 2023).

W roku 2022 nie badano wartości wskaźnika określającego liczbę utworzonych przedsiębiorstw społecznych w województwie, w 2023 r. wskaźnik ten był już monitorowany, powstały nowe 43 przedsiębiorstwa. Niestety brak punktu odniesienia nie pozwala na wyciąganie analitycznych wniosków względem tej kwestii badawczej.

- Liczba istniejących przedsiębiorstw społecznych w 2022 roku wynosiła 57, a w 2023 roku wzrosła do 67 (wzrost o blisko 18 %). Można powiedzieć, że wynik z roku monitoringu stanowi w tym obszarze dobry, z punktu widzenia prognozy, początek dla rozwoju lokalnych zasobów ekonomii społecznej, również jako potencjalnych usługodawców i partnerów CUS.

Przeprowadzenie edukacyjnej kampanii społecznej promującej aktywność i zatrudnienie OzN

W województwie zachodniopomorskim, w okresie monitorowania, podejmowane były działania związane z edukacją społeczną promującą aktywność i zatrudnienie OzN. Brakowało jednak działań koordynujących takie inicjatywy. Organizacje zajmujące się aktywnością zawodową osób z niepełnosprawnościami podejmowały szereg działań zmierzających do poinformowania szerszej społeczności województwa o problemach OzN na tym polu.

Sukcesywne zmniejszanie barier architektonicznych, komunikacyjnych oraz cyfrowych w miejscach zamieszkania OzN, jak też miejscach świadczenia usług: edukacji, reintegracji, pracy, rekreacji, kultury, czasu wolnego i innych

W okresie monitoringu zweryfikowano rezultaty osiągnięte w projektach EFS, zgodnie ze sprawozdawczością prowadzoną przez Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie.

Wsparciem w projektach objęto 44 osoby z niepełnosprawnościami, rok wcześniej nie było możliwości skorzystania z tego rodzaju wsparcia.

Uruchomienie na potrzeby osób o szczególnych potrzebach i ich rodzin, punktów zintegrowanej wiedzy o usługach wsparcia w różnych obszarach usług publicznych na terenie każdego powiatu.

W niniejszym okresie monitorowania nie podejmowano się działań, których celem było zweryfikowanie poziomu osiągnięcia tego rezultatu.

Uruchomienie wsparcia dla kadry pracującej z OzN oraz długotrwale chorych, jak i ich opiekunów, na rzecz poprawy kondycji fizycznej i psychicznej, przeciwdziałania stresowi i poczuciu wypalenia.

Podobnie, jak w przypadku poprzednich obszarów oddziaływania Planu, również OzN oraz ich środowisko (rodziny, opiekunowie) stanowiły grupę docelową szkoleń i warsztatów mających na celu zwiększenie komfortu pracy, zmniejszenie poziomu stresu i ograniczenie zjawiska wypalenia zawodowego.

Wzrost liczby organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej, które świadczą usługi społeczne i/lub zdrowotne na rzecz osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów/rodzin; przy wsparciu ze strony OWES jako istotnych uczestników procesu tworzenia podmiotów NGO i ekonomii społecznej, a także wzmacniania ich zasobów jako potencjalnych usługodawców i rozwijania prowadzonej przezeń działalności w nurcie DI.

W roku wyjściowym w województwie zachodniopomorskim działało 18 organizacji pozarządowych, które deklarowały działalność wyspecjalizowaną w udzielaniu pomocy OzN.

Wykaz organizacji pozarządowych (opublikowany na portalu www.ngo.pl) zajmujących się OzN

w województwie zachodniopomorskim w roku 2023 wskazywał tylko 9 takich podmiotów.

Niestety, bardzo trudno jest określić faktyczną liczbę organizacji pozarządowych działających na tym polu z uwagi na rozproszenie danych. Większość organizacji pozarządowych powstaje bowiem w jakimś konkretnym celu, jednak z reguły działa w kilku różnych obszarach polityki społecznej, co znacznie utrudnia przyporządkowanie ich aktywności do konkretnego (i tylko jednego) obszaru działań.

Tabela 3. Wskaźniki przypisane do obszaru "osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu" podlegające monitoringowi i ewaluacji w roku 2023

Dane dotyczące działalności podejmowanej w województwie zachodniopomorskim na rzecz OzN	Rok wyjściowy 2022	Rok oceny 2023
Ośrodki, w których mogą odbywać się turnusy rehabilitacyjne dla OzN, korzystających z dofinansowania Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	123	Brak danych
Domy pomocy społecznej	32	38
Placówki całodobowej opieki	5	5
Miejsca w DPS i placówkach całodobowej opieki	3 989	3 869
Liczba osób korzystających z DPS	4 354	4 360
Liczba osób oczekujących na miejsce w DPS	232	280
Miejsca w mieszkaniach chronionych ³	356	357

³ Zgodnie z ustawą z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r., poz. 1693) nastąpiła zmiana terminu z mieszkania chronione na mieszkania treningowe i wspomagane

Liczba gmin, na których terenie działały mieszkania chronione	21	Brak danych
Osoby korzystające z mieszkań chronionych	381	366
Zakłady Opiekuńczo - Lecznicze	11	15
Liczba łóżek w ZOL	535	Brak danych
Liczba osób korzystających z usług ZOL	966	Brak danych
Liczba organizacji pozarządowych deklarujących działalność wyspecjalizowaną w pomocy OzN	18	9
Zakłady Aktywności Zawodowej	10	10
Liczba osób z niepełnosprawnością zatrudnionych w ZAZ	714	733
Liczba spółdzielni socjalnych	89	82
Liczba istniejących przedsiębiorstw społecznych	57	67
Liczba Klubów Integracji Społecznej	23	23
Liczba osób uczestniczących w zajęciach KIS	154	114
Liczba Centrów Integracji Społecznej	12	12
Liczba osób uczestniczących w zajęciach w CIS	197	147
Liczba mieszkań socjalnych	6 672	6 478
Liczba osób, którym przyznano zasiłki okresowe z tytułu niepełnosprawności	1 540	1 317
Liczba osób korzystających z zajęć w ramach Warsztatów Terapii Zajęciowej	1 224	1 303
Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	0	44
Liczba osób z krajów trzecich objętych wsparciem w programie	0	30
Liczba osób obcego pochodzenia objętych wsparciem w programie	0	30
Liczba osób należących do mniejszości, w tym społeczności marginalizowanych takich jak Romowie, objętych wsparciem w programie	0	19
Liczba utworzonych przedsiębiorstw społecznych	Brak danych	43

2 Zgodnie z ustawą z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r., poz. 1693) nastąpiła zmiana terminu z mieszkania chronione na mieszkania treningowe i wspomagane

PODSUMOWANIE MONITORINGU OBSZARU III

W 2023 roku osoby wymagające wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym osoby niepełnosprawne, w województwie zachodniopomorskim nadal napotykały na liczne trudności.

Wyzwania te dotyczą zarówno dostępu do opieki, rehabilitacji, edukacji, jak i eliminowania barier architektonicznych oraz integracji zawodowej.

Kluczowe jest wdrożenie kompleksowych rozwiązań, które poprawią jakość życia tej grupy społecznej. Zwiększenie dostępu do usług, wsparcie w integracji społecznej oraz usuwanie barier architektonicznych w przestrzeni publicznej stanowią priorytety, które mogą znacząco poprawić sytuację osób niepełnosprawnych w regionie. Zwrócono uwagę na fakt, że osoby starsze będą wspierane w całym działaniu 6.18 / Rozwój usług społecznych, w tym świadczonych w społeczności lokalnej/, a także w działaniach 6.19 / Rozwój usług społecznych, w tym usług świadczonych w społeczności lokalnej (ZIT)/ i 6.20 / Rozwój usług społecznych, w tym usług świadczonych w społeczności lokalnej (IIT) / Programu Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027 oraz że wsparcia będą udzielały również inne podmioty, w ramach ogłaszanych naborów. Dokładny monitoring będzie możliwy w dalszym okresie czasowym

i uwzględniać powinien sprawozdawczość z realizacji projektów na poziomie wojewódzkim.

Obszar IV

Osoby z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym

Zgodnie z zapisami zawartymi w Planie, w województwie zachodniopomorskim w 2021 roku w stosunku do roku 2020 nastąpił wzrost łącznej liczby hospitalizacji psychiatrycznych o 15%. W odniesieniu do dziewcząt, wzrost ten wyniósł 16%, a w odniesieniu do całej populacji dzieci i młodzieży z regionu – niemal 42% (dane opracowano na podstawie zbioru „*Mapy potrzeb zdrowotnych*” Bazy Analiz Systemowych i Wdrożeniowych). Zbiór wyszczególnia udział kobiet wśród osób korzystających ze świadczeń. Udział mężczyzn w świadczeniu hospitalizacji psychiatrycznej w regionie wynosił odpowiednio: w roku 2020 – 58,79%, w roku 2021 – 52,75%).

W okresie wyjściowym, w grupie pacjentów dorosłych, którzy w 2021 r. doświadczyli kryzysu psychicznego objawiającego się zaburzeniami lub chorobą psychiczną, nieznacznie przeważały kobiety, natomiast odwrotnie było w grupie osób do 18 r.ż., gdzie dominowali

chłopcy. Zróżnicowanie zdiagnozowanych zaburzeń psychicznych u osób dorosłych analizowano w zależności od płci, stwierdzono, że najczęstszymi zaburzeniami były:

- u kobiet – zaburzenia afektywne i nerwicowe
- u mężczyzn – schizofrenia (zaburzenia schizotypowe i urojeniowe) oraz zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania spowodowane (nad)używaniem substancji psychoaktywnych.

PROPONOWANE OBSZARY USŁUG NA RZECZ OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI I W KRYZYSIE PSYCHICZNYM

W Planie, w oparciu o regionalne i ogólnopolskie prognozy pogarszania się zdrowia psychicznego, zaproponowane zostały usługi w zakresie:

- Poradnictwa psychologicznego i wczesnej, krótkoterminowej terapii, świadczonej jak najbliżej miejsca zamieszkania, nauki, pracy (grupa krytyczna odbiorców dorosłych: 30–49 lat).
- Samopomocy i kręgów wsparcia organizowanych przez otoczenie osób z zaburzeniami i po leczeniu.
- Zapewnienia miejsca schronienia w sytuacji kryzysu – zarówno dla osób młodych, jak i dorosłych.
- Tworzenia warunków do niezależnego życia, z prawem do godności, samostanowienia i decydowania o sobie dla osób po kryzysach psychicznych, w tym szczególnie rozwoju form mieszkalnictwa wspomagane i treningowe.
- Zwiększenia sieci specjalistów z obszaru interwencji kryzysowej i terapii zachowań suicydalnych.
- Wsparcia osób i rodzin po przebytych kryzysach psychicznych i po leczeniu (formy turnusów kondycyjnych i wzmacniających, asystentura życiowa i inne).
- Edukacji, usług szkoleniowych, treningowych i pokrewnych, w zakresie kryzysu psychicznego, rozpoznawania oznak kryzysu, uruchamiania mechanizmów obronnych – własnych, jak i pomocy innym, sposobów reagowania oraz szukania miejsc pomocy specjalistycznej.
- Wzmacniania kwalifikacji, kompetencji i kondycji kadr pracujących z osobami w kryzysie psychicznym, po kryzysie i po leczeniu szpitalnym, w tym przygotowania zespołu asystentów życiowych dla tej grupy mieszkańców.

a) dane opracowano na podstawie zbioru „*Mapy potrzeb zdrowotnych Bazy Analiz Systemowych i Wdrożeniowych*”

REZULTATY PLANOWANE DO OSIĄGNIĘCIA PRZEZ SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA W OKRESIE REALIZACJI DO KOŃCA 2025 R.

Zwiększenie oferty pomocowej w środowisku lokalnym dla osób w kryzysie psychicznym oraz z zaburzeniami psychicznymi.

Liczba osób w kryzysie psychicznym w województwie zachodniopomorskim, jak również w skali kraju, uległa rok do roku zwiększeniu. Coraz wyraźniej podnoszą się głosy o rosnącym kryzysie zdrowia psychicznego w Polsce. W regionie Pomorza Zachodniego brakowało i nadal brakuje odpowiedniego zaplecza pozwalającego reagować na to niekorzystne zjawisko w sposób szybki, skuteczny i kompleksowy.

Liczba Domów Pomocy Społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych nie uległa zmianie w latach 2022 i 2023 i wynosiła 9 podmiotów. W 2023 roku jedna gmina mniej (44 zamiast 45) w naszym regionie realizowała specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Natomiast liczba miejsc w DPS dla osób przewlekle psychicznie chorych utrzymana została na takim samym poziomie 1 312 miejsc.

Rozbudowanie sieci ośrodków realizujących usługi w obszarze interwencji kryzysowej, pomocy psychologicznej oraz psychoedukacji – w sposób zindywidualizowany i niezwłoczny.

W roku 2022 w województwie zachodniopomorskim działało 8 Ośrodków Interwencji Kryzysowej. W okresie objętym monitoringiem liczba ta nie uległa zmianie.

Zwiększenie liczby gmin organizujących usługi specjalistyczne dedykowane osobom z zaburzeniami psychicznymi, w ramach zadań zleconych.

W roku 2023 w regionie, udzielono 444 specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w porównaniu do 457 usług w roku wyjściowym.

Monitoring nie wykazał zmiany w liczbie środowiskowych domów samopomocy w województwie zachodniopomorskim. Pozostała ona na poziomie 42 obiektów. Oferowały one jednak nieco więcej miejsc – 1632 w roku 2023 w nawiązaniu do 1619 w roku 2022. Również nieznacznie zwiększyła się liczba osób korzystających ze wsparcia oferowanego przez ŚDS - z 1745 osób w roku wyjściowym, do 1778 w 2023 roku.

Zawarcie Partnerstwa na poziomie regionu – na rzecz wspólnego działania w kierunku rozwijania sieci usług interwencji kryzysowej, bliskiej mieszkańcowi pomocy psychologicznej i terapeutycznej.

W okresie monitorowania nie podejmowano działań w zakresie osiągnięcia tego rezultatu.

Zwiększenie liczby miejsc świadczenia pomocy psychologicznej i terapeutycznej w regionie.

W roku 2022 w województwie zachodniopomorskim 1224 osoby skorzystały z zajęć w ramach warsztatów terapii zajęciowej, a w roku 2023 liczba ta zwiększyła się do 1303 osób.

Uruchomienie systemu szkoleń i psychoedukacji w zakresie kryzysu psychicznego dla kadr pracujących z młodzieżą i z innymi grupami wrażliwymi (np. z OzN).

Rezultat działań nie podlegał monitorowaniu w roku 2023.

Zwiększenie liczby specjalistów z zakresu pomocy i terapii suicydalnej (praca z osobą po próbach samobójczych).

W 2023 w województwie zachodniopomorskim podjęto 682 próby samobójcze, z tego 255 z nich zakończyło się śmiercią (37%). Daje to 41,56 prób samobójczych na 100 000 mieszkańców województwa i 15,54 śmierci samobójczych poniesionych w ich konsekwencji. Było to nieco mniej prób samobójczych niż w roku wyjściowym, gdzie na swoje życie próbowało targnąć się 602 osób, a zgonem zakończyło się 238 przypadków. Podsumowując zanotowano 37,0 prób samobójczych na 100 000 mieszkańców województwa i 14,0 śmierci samobójczych.

Ważną kwestią w związku ze zdrowiem psychicznym mieszkańców jest też zjawisko prób suicydalnych wśród osób młodych. W roku 2022 w województwie zachodniopomorskim 64 osoby w wieku 18 lat lub mniej podjęło się próby samobójczej, a 4 z nich zakończyły się śmiercią. W roku monitoringu liczba ta uległa znacznej zmianie negatywnej – 82 osoby młode targnęły się na swoje życie (wzrost o blisko 30%), a aż 10 z nich zrobiło to skutecznie. Wskaźnik powyższy sygnalizuje konieczność podjęcia szybkich działań w tym zakresie. Kryzys zdrowia psychicznego młodzieży jest coraz poważniejszym zjawiskiem i obszarem, w którym niezbędne są zdecydowane rozwiązania.

Podjęcie działań w kierunku zwiększenia liczby form deinstytucjonalnej pomocy osobom po kryzysach psychicznych, w tym szczególnie form mieszkaniowych z asystenturą życiową.

Rezultat działań nie podlegał monitorowaniu w roku 2023.

Wzrost liczby organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej, które świadczą usługi społeczne i/lub zdrowotne na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym, przy wsparciu ze strony OWES jako istotnych uczestników

procesu tworzenia podmiotów ngo i ekonomii społecznej, a także wzmacniania ich zasobów jako potencjalnych usługodawców i rozwijania prowadzonej przez nich działalności w nurcie DI.

Rezultat nie podlegał monitorowaniu w roku 2023.

Tabela 4. Wskaźniki przypisane do obszaru osoby z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym podlegające monitoringowi i ewaluacji w roku 2023

Dane dotyczące działalności podejmowanej w województwie zachodniopomorskim na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym	Rok wyjściowy 2022	Rok oceny 2023
Liczba specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi	457	444
Liczba osób korzystających z zajęć w ramach Warsztatów Terapii Zajęciowej	1 224	1 303
Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym korzystających z usług opiekuńczych	457	444
Liczba Domów Pomocy Społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych	9	9
Liczba gmin realizujących specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi	45	44
Liczba miejsc w Domach Pomocy Społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych	1 312	1 312
Liczba prób samobójczych w województwie	Brak danych	682
Liczba prób samobójczych zakończonych śmiercią	Brak danych	255
W tym liczba prób samobójczych u dzieci i młodzieży	64	82
W tym liczba prób samobójczych u dzieci i młodzieży zakończonych śmiercią	4	10
Liczba środowiskowych domów samopomocy	42	42
Liczba miejsc w środowiskowych domach samopomocy	1 619	1 632
Liczba osób korzystających ze Środowiskowych Domów Samopomocy	1 745	1 778
Liczba Klubów Samopomocy	16	Brak danych
Liczba miejsc w Klubach Samopomocy	720	Brak danych
Liczba osób korzystających z Klubów Samopomocy	722	Brak danych
Liczba Ośrodków Interwencji Kryzysowej	8	8

Liczba osób, które skorzystały ze wsparcia Ośrodków Interwencji Kryzysowej	1 532	Brak danych
Liczba mieszkań chronionych	17	88
Liczba miejsc w mieszkaniach chronionych ^a	356	357
Liczba osób korzystających z mieszkań chronionych ^a	143	157

^a Zgodnie z ustawą z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r., poz. 1693) nastąpiła zmiana terminu z mieszkania chronione na mieszkania treningowe i wspomagane.

PODSUMOWANIE MONITORINGU OBSZARU IV

W 2023 roku osoby z zaburzeniami psychicznymi oraz te w kryzysie psychicznym w województwie zachodniopomorskim wciąż napotykają liczne trudności związane z dostępem do opieki psychiatrycznej, stygmatyzacją oraz brakiem wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

Wyzwania te wymagają kompleksowego podejścia, w tym zwiększenia dostępności usług specjalistycznych, rozwoju programów wsparcia, zmiany postaw społecznych oraz poprawy jakości życia osób z zaburzeniami psychicznymi. Kluczowe jest również zapewnienie szybszej i skuteczniejszej interwencji w przypadku kryzysu psychicznego oraz wsparcie dla rodzin opiekujących się tymi osobami.

Obszar V

Osoby w kryzysie bezdomności

Bezdomność jest jednym z najbardziej destrukcyjnych doświadczeń dla człowieka, tym bardziej jeśli dotyczy rodziny. Jednocześnie jest to problem bardzo złożony, dotyczący różnych obszarów życia, a więc wymagający wielokierunkowej interwencji.

W okresie monitoringu liczba osób w kryzysie bezdomności, w województwie zachodniopomorskim, wyniosła 2 422, rok wcześniej było to 2 364 osoby. Zatem zaobserwowano niewielki wzrost ilości osób bezdomnych z roku na rok. Tym niemniej sugeruje to wykonanie dalszych obserwacji w tym zakresie.

PROPONOWANE W PLANIE OBSZARY USŁUG

- Organizowania i rozwijania miejsc usług readaptacji dla osób zagrożonych bezdomnością (w tym opuszczających zakłady karne, MOW, oddziały psychiatryczne i in.), jak też pracy z ich rodzinami.
- Realizacji modelu wychodzenia z bezdomności – „Po pierwsze mieszkanie”.
- Uruchamiania lokalnych punktów poradnictwa, terapii, doradztwa życiowego i pomocy doraźnej dla osób w kryzysie bezdomności, zagrożonych tym kryzysem (ogrzewalnie, łaźnie, przebieralnie itp.).
- Budzenia świadomości społecznej na temat problemów związanych z kryzysem bezdomności, jego skutków, jak i zagrożenia tym kryzysem (zadłużenie, eksmisja, uzależnienie itp.).
- Usług wzmocnienia kompetencji i kwalifikacji kadr pracujących z osobami z kryzysem bezdomności.

REZULTATY PLANOWANE DO OSIĄGNIĘCIA PRZEZ SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA W OKRESIE REALIZACJI DO KOŃCA 2025 R.

Zwiększenie liczby miejsc świadczenia usług środowiskowych, wspierających osoby w kryzysie bezdomności.

W roku monitorowania zwiększyła się liczba miejsc w ogrzewalniach z 123 (rok wyjściowy) do 130. Skorzystała z nich także większa liczba osób. W roku 2022 odnotowano ich 860, a w 2023 już 929. Zmniejszyła się liczba miejsc w noclegowaniach i schroniskach, w tym także tych z usługami opiekuńczymi z 977 na 947, ale jednocześnie zwiększyła się liczba osób

korzystających z takich miejsc z 1616 na 1670 osób. Zaprezentowane dane, odzwierciedlają potrzeby osób w kryzysie bezdomności i przemawiają chociażby za kontynuacją obserwacji, żeby dokładniej określić charakter tych zmian.

Zwiększenie oferty szkoleniowej dla kadry pracującej z osobami w kryzysie bezdomności i zagrożonych bezdomnością, w tym w zakresie zastosowania pozainstytucjonalnych form wsparcia.

Rezultat nie podlegał monitorowaniu w roku 2023.

Podniesienie poziomu wiedzy samorządów gminnych w zakresie skutków ekonomicznych i społecznych zjawiska bezdomności, jak też potrzeby działań profilaktycznych i pomocowych wobec osób w kryzysie i zagrożonych bezdomnością.

Rezultat nie podlegał monitorowaniu w roku 2023.

Zwiększenie liczby gmin realizujących programy przeciwdziałania bezdomności.

Rezultat nie podlegał monitorowaniu w roku 2023.

Przeprowadzenie edukacyjnej kampanii społecznej zwiększającej wiedzę na temat zjawiska bezdomności (w tym skutków, przyczyn i zagrożeń).

Rezultat nie podlegał monitorowaniu w roku 2023.

Wzrost liczby organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej, które świadczą usługi społeczne i/lub zdrowotne na rzecz osób w kryzysie bezdomności przy wsparciu ze strony OWES.

Rezultat nie podlegał monitorowaniu w roku 2023.

Tabela 5. Wskaźniki przypisane do obszaru osoby w kryzysie bezdomności podlegające monitoringowi i ewaluacji w roku 2023

Dane dotyczące działalności podejmowanej w województwie zachodniopomorskim na rzecz osób w kryzysie bezdomności	Rok wyjściowy	Rok oceny
Liczba osób w kryzysie bezdomności	2 364	2 422
Liczba miejsc w ogrzewalniach	123	130
Liczba osób korzystających z ogrzewalni	860	929
Liczba miejsc w noclegowaniach, schroniskach, w tym z usługami opiekuńczymi	977	947

Liczba osób korzystających miejsc w noclegowaniach, schroniskach, w tym z usługami opiekuńczymi	1 616	1 670
Liczba miejsc usług readaptacji dla osób zagrożonych bezdomnością (w tym opuszczających zakłady karne, MOW, oddziały psychiatryczne i in.)	Brak danych	Brak danych
Liczba usług wzmocnienia kompetencji i kwalifikacji kadr pracujących z osobami z kryzysie bezdomności.	Brak danych	Brak danych
Liczba osób w kryzysie bezdomności lub dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań, objętych wsparciem w programie	0	1
Liczba objętych wsparciem podmiotów administracji publicznej lub służb publicznych na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym	0	0

PODSUMOWANIE MONITORINGU OBSZARU V:

W 2023 roku osoby w kryzysie bezdomności w województwie zachodniopomorskim wciąż borykały się z wieloma trudnościami związanymi z dostępem do schronienia, usług zdrowotnych, pomocy w reintegracji oraz wsparcia społecznego. Dość skąpy i ograniczony w szeregach czasowych dostęp do danych, może częściowo odzwierciedlać niechęć społeczną dotyczącą osób w kryzysie bezdomności. Dodatkowo, brak wystarczającej liczby miejsc noclegowych, trudności w pokonywaniu uzależnień, a także stygmatyzacja tej grupy osób sprawiają, że ich sytuacja jest trudna. Warto zwrócić uwagę, że same osoby bezdomne utrudniają zbadanie ich liczebności, przez co ograniczają możliwości systemowej poprawy ich sytuacji. Bardzo często osoby takie są mobilne, unikające kontaktów społecznych - wręcz żyjące poza systemem. Ponadto często bezdomność jest świadomym wyborem, a w ślad za nią podąża ograniczenie dostępności do takich osób.

Wprowadzenie kompleksowych rozwiązań, takich jak zwiększenie liczby miejsc noclegowych, dostęp do opieki zdrowotnej, wsparcie w przezwyciężaniu uzależnień oraz programy mieszkaniowe i reintegracyjne, mogą przyczynić się do poprawy sytuacji osób w kryzysie bezdomności w tym regionie.

Zestawienie Tabel

Tabela 1. Wskaźniki przypisane do obszaru rodzina (w tym dzieci) i piecza zastępcza podlegające monitoringowi i ewaluacji w roku 2023

Tabela 2. Wskaźniki przypisane do obszaru osoby starsze podlegające monitoringowi i ewaluacji w roku 2023

Tabela 3. Wskaźniki przypisane do obszaru osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu podlegające monitoringowi i ewaluacji w roku 2023

Tabela 4. Wskaźniki przypisane do obszaru osoby z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym podlegające monitoringowi i ewaluacji w roku 2023

Tabela 5. Wskaźniki przypisane do obszaru osoby w kryzysie bezdomności podlegające monitoringowi i ewaluacji w roku 2023

